

Sygn. akt **III AUa 651/17**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 sierpnia 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Marta Sawińska

Sędziowie: SSA Wiesława Stachowiak (spr.)

SSA Jolanta Cierpiał

Protokolant: st.sekr.sąd. Emilia Wielgus

po rozpoznaniu w dniu 9 sierpnia 2018 r. w Poznaniu

sprawy **P. K. (1)**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.**

o emeryturę

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 25 maja 2017 r. sygn. akt VIII U 2513/16

oddala apelację.

SSA Jolanta Cierpiał	SSA Marta Sawińska	SSA Wiesława Stachowiak

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 9 września 2016 r., znak (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O., po rozpoznaniu wniosku złożonego w dniu 4 sierpnia 2016 r., odmówił **P. K. (1)** prawa do emerytury.

W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wyjaśnił, że wnioskodawca nie wykazał wymaganych 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych oraz co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Do stażu ogólnego nie uwzględniono okresu od 1 lipca 1971 r. do 1 czerwca 1972r., a także okresu od 2 czerwca 1972 r. do 31 sierpnia 1974 r., ponieważ zdaniem pozwanego dyspozycyjność osoby pracującej w gospodarstwie wyłączona jest w przypadku osób uczących się w szkołach położonych w innej miejscowości, niż gospodarstwo rolne. Ponadto organ rentowy nie zaliczył do okresów pracy w warunkach szczególnych następujących okresów: od 2 listopada 1979 r. do 8 grudnia 1991 r., od 15 grudnia 1991 r. do 29 marca 1992 r., od 3 kwietnia 1992 r. do 30 listopada 1992 r., od 6 grudnia 1992 r. do 4 kwietnia 1994 r., od 19 kwietnia 1994 r. do 6 października 1996 r., od 20 października 1996 r. do 31 grudnia 1998 r., z tytułu zatrudnienia w Zakładzie (...) Spółdzielnia Pracy w L..

P. K. (1) odwołał się od powyższej decyzji do Sądu Okręgowego w Poznaniu.

Sąd Okręgowy w Poznaniu wyrokiem z dnia 25 maja 2017r., sygn. akt VIII U 2513/16, zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał odwołującemu prawo do emerytury od dnia 1 sierpnia 2016r.

Powyższy wyrok został wydany w oparciu o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

P. K. (1) urodził się w dniu (...)

Na dzień 1 stycznia 1999 r. organ rentowy uznał za udowodnione 24 lata, 3 miesiące i 3 dni okresów składkowych i nieskładkowych, na które składają się 24 lata, 2 miesiące i 21 dni okresów składkowych oraz 1 miesiąc i 12 dni okresów nieskładkowych.

Odwołujący przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego, ale złożył wniosek o przekazanie środków zgromadzonych w funduszu, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

W okresie od 2 listopada 1979 r. do 30 czerwca 2002 r. odwołujący był zatrudniony w Zakładzie (...) Spółdzielnia Pracy w L..

Początkowo odwołującemu powierzono stanowisko ślusarza. Natomiast od dnia 1 grudnia 1981 r. P. K. (1) został przeniesiony na stanowisko spawacza. Posiadał bowiem uprawnienia spawalnicze. W dniu 1 września 1971 r. uzyskał uprawnienia do spawania elektrycznego, a dniu 17 czerwca 1974 r. otrzymał także uprawnienia do spawania gazowego. Natomiast we wrześniu 1986 r. odbył kurs spawania elektrycznego w Ośrodku Szkolenia Spawaczy Huty (...) w K..

Odwołujący zajmował się wówczas spawaniem stelaży mebli, konstrukcji do szaf, stołów i krzeseł, a także łóżek. P. K. (1) pracował w jednej brygadzie spawaczy z T. M., a także z W. M., który początkowo uczył się zawodu spawacza.

W okresach od 9 grudnia 1991 r. do 14 grudnia 1992 r., od 30 marca 1992 r. do 2 kwietnia 1992 r., od 1 grudnia 1992 r. do 5 grudnia 1992 r., od 5 kwietnia 1994 r. do 18 kwietnia 1994 r. i od 7 października 1996 r. do 19 października 1996 r. odwołujący przebywał na zwolnieniach lekarskich.

W dniu 8 września 2003 r. syndyk Zakładu (...) Spółdzielnia Pracy w L. wystawił świadectwo wykonywania prac w szczególnych warunkach, w którym wskazał, iż od 2 listopada 1979 r. do 30 czerwca 2002 r. odwołujący stale i w pełnym wymiarze czasu wykonywał pracę spawacza wymienioną w wykazie A, dział XIV, poz. 12, pkt 12 wykazu stanowiącego załącznik do uchwały (...) z dnia 25 lipca 1983 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładzie pracy w spółdzielczości rolnej.

Ojciec odwołującego W. K. był właścicielem gospodarstwa rolnego położonego w K.. W 1964 r. powierzchnia gospodarstwa wynosiła 2,61ha, a w 1987 r. - 3,70ha. Oprócz odwołującego i rodziców w gospodarstwie mieszkali także jego dwaj bracia. Jeden z nich jest młodszy o dwa lata, a drugi jest bratem bliźniakiem odwołującego. Rzadko pomagali w gospodarstwie. Ojciec odwołującego zmarł w dniu 19 grudnia 1979 r.

W gospodarstwie hodowano takie zwierzęta, jak 4-5 krów, około 15 świń, konia, a także owce. Natomiast na polu uprawiano rzepak, ziemniaki, buraki, żyto, pszenicę, po pół hektara każdej uprawy.

Do szkoły odwołujący uczęszczał w K., który jest oddalony od miejsca zamieszkania o około 10 km. Odwołujący dojeżdżał codziennie do szkoły.

Pracę w gospodarstwie rozpoczynał przed szkołą około godziny 4:00, a po zakończeniu zajęć i powrocie do domu, pracował do wieczora. Do jego obowiązków należała praca w polu oraz oporządzanie zwierząt. Wszystkie prace były wykonywane ręcznie. Był tylko pług i brony, do których zaprzęgano konia.

W oparciu o wyżej ustalony stan faktyczny Sąd Okręgowy wskazał, że odwołanie zasługiwało w całości na uwzględnienie jako zasadne.

Sąd Okręgowy powoływał następnie przepisy art. 24 ust. 1, art. 32 ust. 1, art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS a także § 2 i 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 roku, nr 3, poz. 43 ze zm.). W wykazie A dział XIV pkt 12 stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wskazano, iż do prac w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze zalicza się prace przy spawaniu i wycinaniu elektrycznym, gazowym, atomowowodorowym.

Sąd Okręgowy wskazał, że w niniejszej sprawie spór dotyczył udowodnienia przez P. K. (1) okresu pracy w szczególnych warunkach oraz okresu składkowego i nieskładkowego.

Zdaniem Sądu Okręgowego postępowanie dowodowe, w szczególności zeznania odwołującego i zeznania świadków wskazują jednoznacznie, iż odwołujący w Zakładzie (...) Spółdzielnia Pracy w L. pracował jako spawacz. Odwołujący pierwsze uprawnienia spawalnicze uzyskał już w trakcie nauki w (...) Szkole Zawodowej w 1971 r., a zatem podejmując pracę w w/w zakładzie posiadał już stosowne uprawnienia. Zajmował się spawaniem stelaży mebli, konstrukcji do szaf, stołów i krzeseł, a także łóżek. Powyższe wskazuje na spełnienie przesłanki wymaganego okresu pracy w szczególnych warunkach.

W dalszej kolejności Sąd Okręgowy odniósł się do przesłanki 25 lat ogólnego stażu pracy, wskazując, że organ rentowy uznał za udowodnione 24 lata, 3 miesiące i 3 dni okresów składkowych i nieskładkowych, odmawiając uwzględnienia pracy w gospodarstwie rolnym rodziców w okresie: od 1 lipca 1971 r. do 31 sierpnia 1974 r. Jako uzasadnienie odmowy uwzględnienia w/w okresu Zakład wskazał, iż odwołujący w tym czasie uczęszczał do szkoły ponadpodstawowej położonej w innej miejscowości, niż gospodarstwo rolne.

Sąd Okręgowy powołał następnie treść art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych dotyczący uwzględnienia przy ustalaniu prawa do świadczeń emerytalno – rentowych okresów pracy w gospodarstwie rolnym sprzed objęcia rolników obowiązkiem opłacania składki na rolnicze ubezpieczenie społeczne domowników.

Zdaniem Sądu Okręgowego z zebranego w sprawie materiału dowodowego, w szczególności z zeznań świadków wynika, że w okresie 1 lipca 1971 r. do 31 sierpnia 1974 r. odwołujący pracował w gospodarstwie rolnym rodziców w K.. Pomimo, iż w tym czasie odwołujący uczęszczał do (...) Szkoły Zawodowej w K., to co najmniej przez 4 godziny dziennie wykonywał pracę w gospodarstwie. Pracował zarówno przed wyjazdem do szkoły, jak i po powrocie z zajęć lekcyjnych. Istotne przy tym jest także to, że gospodarstwo było oddalone od K. o 10 km, a zatem nie była to znaczna odległość, która miałaby znaczenie w kwestii ilości pracy wykonywanej przez odwołującego w gospodarstwie. Również z zeznań świadków wynikało, iż odwołujący jako jedyny z trójki dzieci regularnie pracował. Odwołujący wykonywał wszystkie konieczne prace zarówno w obejściu przy zwierzętach (np. karmienie zwierząt), jak i w polu (żniwa, wykopki).

Reasumując - zdaniem Sądu Okręgowego w okresie od(...) r., tj. od ukończenia (...) roku życia, do 31 sierpnia 1974 r., odwołujący pracował w gospodarstwie rolnym rodziców i to w wymiarze co najmniej czterech godzin dziennie. Tym samym okres ten – w brakującym rozmiarze 8 miesięcy i 27 dni - można doliczyć do okresów składkowych i nieskładkowych uznanych przez organ rentowy uzyskując wymagany ustawą 25 letni staż ubezpieczeniowy.

W konsekwencji, mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., zmienił zaskarżoną decyzją i przyznał odwołującemu prawo do emerytury od dnia (...) r. – tj. od miesiąca, w którym został złożony wniosek, zgodnie z treścią art. 129 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Apelację od powołanego rozstrzygnięcia, w całości, wniósł organ rentowy zarzucając:

- naruszenie przepisów prawa materialnego art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zw. z § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze,
- naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez naruszenie zasady swobodnej oceny dowodów.

Wskazując na powyższe apelujący wniósł o zmianę wyroku i oddalenie odwołania.

Odwołujący wniósł o oddalenie apelacji organu rentowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń w zakresie stanu faktycznego sprawy a także wszechstronnie rozważył zebrany materiał dowodowy i trafnie ocenił wiarygodność i moc dowodów, zgodnie z art. 233 § 1 k.p.c. Prawidłowo dokonane ustalenia faktyczne oraz należyte umotywowaną ocenę prawną, Sąd Apelacyjny przyjmuje za własną, w pełni podzielając wywody zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku.

Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie było ustalenie, czy odwołującemu przysługuje prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w warunkach szczególnych, przy czym jedyną kwestionowaną w apelacji przesłanką prawa do emerytury była ocena, czy odwołujący do dnia 1.01.1999r. legitymuje się wymaganym okresem składkowym i nieskładkowym wynoszącym 25 lat.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy w oparciu o przepisy 184 ust. 1, art. 27 i art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43) prawidłowo ustalił, że odwołujący spełnił pozostałe przesłanki prawa do emerytury w obniżonym wieku, tj. ukończył (...) lat, jako członek OFE złożył oświadczenie o przekazaniu środków zgromadzonych na rachunku w OFE na dochody budżetu państwa oraz legitymuje się ponad 15-letnim okresem pracy w szczególnych warunkach.

Apelujący nie kwestionował zaliczenia przez Sąd Okręgowy jako pracy w warunkach szczególnych okresu zatrudnienia odwołującego w Zakładzie (...) Spółdzielnia Pracy w L..

Zarzuty pozwanego zmierzały do podważenia tego, że odwołujący spełnił ostatnią brakującą przesłankę, tj. przesłankę 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych (organ rentowy uwzględnił 24 lata, 3 miesiące i 3 dni), kwestionując ustalenie przez Sąd Okręgowy, że odwołujący w okresie od (...)r., tj. od ukończenia(...) roku życia, do 31 sierpnia 1974 r., pracował w gospodarstwie rolnym rodziców i to w wymiarze co najmniej czterech godzin dziennie.

Sąd Apelacyjny uznał zarzuty pozwanego za bezzasadne, przyjmując, że rację ma Sąd Okręgowy, iż odwołujący wykazał co najmniej 25-letni staż pracy na dzień 1.01.1999r., bowiem zgodnie z art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS do ogólnego stażu pracy odwołującego należało zaliczyć okres pracy w gospodarstwie rolnym jego rodziców po ukończeniu przez niego (...) roku życia, tj. pracę w okresie od 2 czerwca 1972 r. do 31 sierpnia 1974 r., w wymiarze brakującym do nabycia prawa do świadczenia emerytalnego.

Na podstawie art. 10 ust. 1 pkt 3 cyt. ustawy - przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia (traktując je jak okresy składkowe), jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu. Ukształtowane orzecznictwo Sądu Najwyższego jest jednolite w zakresie zaliczania okresów pracy na gospodarstwie rolnym do

nabycia prawa do emerytury - jednoznacznie przyjmuje ono konieczność świadczenia pracy na gospodarstwie rolnym w zakresie odpowiadającym, co najmniej połowie pełnego wymiaru czasu pracy.

Przepis art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych – umożliwia uwzględnienie przy ustalaniu prawa do emerytury – okresów pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia. W myśl art. 6 pkt 4 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników - przez gospodarstwo rolne rozumie się każde gospodarstwo służące prowadzeniu działalności rolniczej, a za tę ostatnią - stosownie do pkt 3 powołanego artykułu - uważa się działalność w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej, w tym ogrodniczej, sadowniczej, pszczelarskiej i rybnej. Z kolei przepisy art. 7 ust. 1 oraz art. 16 ust. 1 i 3 tej ustawy stanowią, że ubezpieczeniu wypadkowemu, chorobowemu, macierzyńskiemu i emerytalno-rentowemu podlega z mocy ustawy rolnik, którego gospodarstwo rolne obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego lub dział specjalny i domownik takiego rolnika, jeżeli nie podlegają oni innemu ubezpieczeniu społecznemu lub nie mają ustalonego prawa do emerytury lub renty albo nie mają ustalonego prawa do świadczeń z ubezpieczeń społecznych.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego zgodnie wyrażany jest pogląd, że przesłanką zaliczenia okresu pracy w gospodarstwie rolnym, o którym stanowi art. 10 ust. 1 pkt 3 ww. ustawy jest wymiar czasu pracy przekraczający 4 godziny dziennie. Ponadto wskazuje się, że stała praca w gospodarstwie rolnym polega nie tylko na codziennym wykonywaniu czynności rolniczych, ale także na gotowości do wykonania pracy rolniczej, jeżeli sytuacja tego wymaga i tym samym dyspozycyjności osoby pracującej w gospodarstwie (por. wyrok Sądu Najwyższego z 3 lipca 2001 r. II UKN 466/00, OSNP 2003/7/186).

Sąd Apelacyjny uznał, że praca w gospodarstwie rolnym rodziców wnioskodawcy wymagająca pracy przy uprawach w polu (żniwa czy wykopki), a także codziennego zaopiekowania się zwierzętami hodowanymi z pewnością cechowała się walorem stałości i poświęcenia jej co najmniej czterech godzin dziennie. Odwołujący mieszkał w przedmiotowym okresie wraz z rodzicami, wykonując stałą pracę w ich gospodarstwie, czemu – wbrew zarzutom pozwanego – nie stał na przeszkodzie fakt, iż uczęszczał do (...) Szkoły Zawodowej w K.. Trafnie bowiem ustalił Sąd Okręgowy, że odwołujący pracował zarówno przed wyjazdem do szkoły, jak i po powrocie z zajęć lekcyjnych. Istotne przy tym jest także to, że gospodarstwo było oddalone od K. o ok. 10 km, a zatem nie była to znaczna odległość, której pokonanie wymagałoby poświęcenia większej ilości czasu. Słusznie zatem Sąd Okręgowy przyjął, że dojazdy do szkoły nie kolidowały z pracą w gospodarstwie rolnym. Tym samym odwołujący w spornym okresie miał możliwość pracy w gospodarstwie co najmniej 4 godziny dziennie. Dodać też należy, że odwołujący jako jedyny z trójki rodzeństwa pracował w gospodarstwie regularnie, zaś powszechnie przyjętym zwyczajem w stosunkach wiejskich była wówczas praca starszych dzieci w gospodarstwie rodziców, tym bardziej, że pracy tej było wtedy więcej z uwagi na konieczność wykonywania wielu czynności ręcznie i brak maszyn. Ustalenia takie zgodne są z zeznaniami wnioskodawcy jak i zeznaniami przesłuchanych w sprawie świadków B. W. i Z. W. widujących odwołującego przy pracy, przy czym – odnośnie zeznań świadka Z. W. całkowicie chybiony był zarzut pozwanego związany z kwestionowaniem jego wiarygodności tylko z tego powodu, że świadek miał w spornym okresie ok. 12/13 lat. Oczywiście jest bowiem już choćby to, że z uwagi na znaczny upływ czasu (ok (...) lat) od spornego okresu, odwołujący nie miał faktycznej możliwości powołania starszych świadków (np. rodziców Z. W.), a nadto wiek świadka w żaden sposób nie pozbawia jego zeznań wiarygodności i podstawy do poczynienia ustaleń w niniejszej sprawie.

Całkowicie chybione były także zarzuty pozwanego zmierzające do wykazania tego, że skoro rodzice odwołującego mieli obowiązek go utrzymać, to odwołujący nie mógł pracować w ich gospodarstwie w wymiarze co najmniej 4 godziny dziennie, zwłaszcza że rodzice nie pracowali zawodowo i niektóre czynności w gospodarstwie rolnym mogli wykonywać sami.

Odnosząc się do powyższego Sąd Apelacyjny wskazuje, że spoczywający na rodzicach odwołującego obowiązek jego wychowania i utrzymania w żaden sposób nie kolidował z ustaleniem, że odwołujący jednocześnie pracował w ich gospodarstwie co najmniej 4 godziny dziennie. Tym bardziej, że jak wskazywano – taka praktyka była powszechnie przyjęta w stosunkach wiejskich.

Wobec tego Sąd Apelacyjny stwierdził, że odwołujący - przy uwzględnieniu spornego okresu pracy po ukończeniu 16 roku życia w gospodarstwie rolnym - legitymuje się co najmniej 25 latami okresów składkowych i nieskładkowych.

Reasumując - wobec udowodnienia przez odwołującego przesłanki 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych, a także pozostałych niekwestionowanych przesłanek, odwołujący spełniał warunki do przyznania mu emerytury, o czym prawidłowo orzekł Sąd Okręgowy w zaskarżonym wyroku.

Z tych wszystkich względów, uznając zarzuty organu rentowego za nieuzasadnione, Sąd Apelacyjny apelację pozwanego oddalił, orzekając o tym zgodnie z art. 385 kpc.

SSA Jolanta Cierpiął	SSA Marta Sawińska	SSA Wiesława Stachowiak